

گزارش نشست مصاحبه مطبوعاتی هم‌رزم داریوش فروهر دبیر حزب
ملت ایران در تاریخ یکشنبه ۲۷ خرداد ماه ۱۳۵۸

در آغاز رئیس نشست هم‌رزم خسرو سیف گفتند :

بنام خدا و بنام پایداری ایران : ضمن سپاسگزاری از حضور خانم‌ها و آقایان
محترم پیش از آغاز اجازه دهید نکته ای را در اینجا یادآوری کنم، مصاحبه هم‌رزم
فروهر بهیچ وجه در رابطه با مسائل وزارت کار و امور اجتماعی نخواهد بود این
مصاحبه بعلمت شرایط خاص سیاسی کشور و موقعیت جبهه ملی ایران تشکیل شده
است و پرسش‌ها در پیرامون همین مسئله خاص خواهد بود در ضمن ممکن است
خبرنگاران خارجی در این مصاحبه شرکت داشته باشند اما مصاحبه امروز ما بزبان
فارسی و فقط برای خبرنگاران ایرانی خواهد بود و برای روزنامه نگاران خارجی
مصاحبه دیگری ترتیب داده خواهد شد .

در این هنگام هم‌رزم داریوش فروهر در پشت تریبون تالار سخنرانی حزب ملت ایران
قرار گرفته و گفتند :

ای آقایان گاریاک تورا پرستش می کنیم و از تو یاری می جوئیم ، پاینده ای ایران
خانم‌ها و آقایان :

باسپاسگزاری از شما که دعوت دبیرخانه حزب ملت ایران را پذیرفته اید .
چون در این روزها پیرامون سرنوشت جبهه ملی و نقشی که این سازمان می تواند
در آینده سیاسی ایران داشته باشد ، گفتگوهای زیادی به میان آمده ، من نیز

تصمیم گرفتم بنا بر وظیفه‌ای که در پیشگاه مردم قهرمان این سرزمین دارم به عنوان یک سرباز وفادار نهضت ملی ایران که در خدمت انقلاب اسلامی ملت ایران درآمده، و به عنوان دبیر حزب ملت ایران که یکی از پایدارترین سازمان‌های سازنده این جبهه بوده است، نظر خود را به آگاهی همگان برسانم:

با اینکه از چندی پیش نارسایی‌های فکری و عملی در سازمان جبهه ملی ایران رو به فزونی بود، هواداران راستین این نهاد تاریخی کوشش کردند اختلاف‌ها آشکار نشود و هم از لحاظ نقطه نظرهای سیاسی و هم از لحاظ بنیادهای سازمانی، بازسازیهای لازم بعمل آید. ولی از آنجاکه به تازگی برخی اظهار نظرهای نام جبهه ملی ایران و پاره‌ای‌گزینش‌های شک‌آفرین در زمینه گسترش سازمان و رهبری آن انجام گرفته و اخلاق مبارزاتی در جبهه ملی به خطر افتاده است، دیگر سکوت را جایز نشمردم و به این اعتقاد دست یافتم که کج شده را از فروریختن بازداشتن، آن چیزی نیست که در این لحظه‌های سرنوشت ساز، مردم ایران بینه آن نیازمندند.

من در اینجا به تاریخچه شالوده ریزی جبهه ملی به گونه سازمان اداره کننده نهضت ملی ایران نمی‌پردازم، و فقط خاطر نشان می‌سازم که از پی بالا گرفتن جنبش اعتراضی مردم میهن‌مادر برابرد ستگاه استبداد وابسته به بیگانه بر اساس رهنمودهای دکتر مصدق — که گفته بود: "جبهه ملی، مرکز احزاب و اجتماعات و دستجاتی است که برای خود تشکیلاتی دارند و مرامی جز آزادی و استقلال ایران ندارند"، نخست، اتحاد نیروهای جبهه ملی ایران در تاریخ ۲۸ آبان‌ماه ۱۳۵۶ پدید آمد و سپس در اوج هجوم‌های وحشیانه نظام حاکم به نیروهای مردمی، دوره جدید کوشش‌های جبهه ملی ایران از سی‌ام تیرماه ۱۳۵۷ آغاز و در اصول هدف‌های خود خواستار استقلال واقعی سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و — فرهنگی کشور و تامین آزادی‌های فردی و اجتماعی مردم و ناوابستگی به قطب‌های قدرت جهانی شد.

از این پس، جبهه ملی وارد مرحله تازه‌ای از مبارزات تاریخی خویش گردید و در پیوند با جنبش خود جوش مردم که به رهبری امام خمینی، می‌رفت تا دگرگون سازوند زندگی اجتماعی ملت شود با رد یگر جای شایسته ای یافت .

اعلام لزوم گزینش " نظام حکومتی کشور " از راه یک همه پرسی و سپسردور اعلامیه سه ماده‌ای به تاریخ ۱۴ آبانماه ۱۳۵۷ که می‌گفت : " نظام حکومت ملی ایران باید بر اساس موازین اسلام و دموکراسی و استقلال و به وسیله "مراجعه به آراء عمومی" پدید آید ، اوج — درست اندیشی جبهه ملی ایران بود .

باکمال تأسف جبهه ملی بیسعد از چندی دچار ضربه هائی از درون شد و دیگر نتوانست نه در زمینه فکری و نه در زمینه عملی به راه درستی که در پیش گرفته بود ادامه دهد و جهت گیری — های خود سرانه فردی و از میان بردن رهبری جمعی آنرا از حالت یک پایگاه مبارزاتی نیرومند بیرون آورد . اکنون از آنجا که از سوی این جبهه در رابطه با دوران سازندگی انقلاب گهگاه حرکت های سیاسی فرصت طلبانه ای نمایان می‌گردد و از لحاظ سازمانی نیز تلاشهای خرابکارانه‌ای به کار می‌رود که آنرا صحنه برخورد شخصیت ها و باند های گوناگون بر سر کسب قدرت کرده است برای حزب ملت ایران و همه کسانی که اعتقاد دارند انقلاب اسلامی ملت ایران — تدویم تاریخی نهضت ملی مردم این سرزمین می باشد، زمان تصمیم گیری قاطع فرارسیده است . من و حزب ملت ایران از امروز همکاری خود را با سازمانی که عنوان جبهه ملی دارد ولی کارهای سیاسی و شکل سازمانی آن درخور این نام افتخار آمیز نیست ، قطع می‌کنیم .

اما از آنجا که میهن ما هم اکنون دستخوش توطئه های گوناگون اهریالیستهای جهان خوار و باقیمانده ارتجاع داخلی است و انحصار طلبی ها و اخلا لگری ها از دست و سو آئینده ایران را تهدید میکند ، پدید آوردن یک اتحاد بزرگ برای استمرار انقلاب اسلامی ملت ایران که اکنون دوران — سازندگی خود را می‌گذراند ، ضرورتی است تاریخی .

بهمین دلیل حزب ملت ایران به یاری چند شخصیت ملی و دیگر سازمانهایی که در برداشتهای سیاسی از شرایط کنونی جامعه ایرانی هم آهنگی کامل دارند ، کوشش هایی برای دست یافتن

به این اتحاد بزرگ آغاز کرده و امیدوار است گفتگوهای حزب‌ها و جمعیت‌هایی که در بستر نهضت ملی ایران ایجاد گردیده‌اند و خود را پیروان مصدق بزرگ می‌دانند و در انقلاب ملت ایران فداکارانه شرکت داشته‌اند و به رهبری عالی امام خمینی اعتقاد

شمر بخش گردد و جبهه‌ای راستین، برای حفظ استقلال و آزادی و دفاع

، و استقرار حاکمیت ملی و عدالت اجتماعی پدید آید .

م که اگر در این زمینه پرسش‌هایی باشد، پاسخ گویم .

روزنامه آبادانا

+++++

لزوم گزینش نظام حکومتی ایران از راه یک همه پرسی کی از طرف جبهه ملی ایران اعلام شد ؟

جواب = از نیه آبانماه ۱۳۵۷ هنگامیکه گروهی از زندانیان سیاسی آزاد شدند یکی از آنها شخصیت بزرگ ملی حضرت آیت اله طالقانی بود که بازاریان تهران بدعوت جامعه بازرگانان و پیشه وران بازاری تهران تصمیم بدیدار دسته جمعی از ایشان گرفت و جمعیت کثیری که روزنامه هادران هنگام ۲۰۰ هزار نفر عنوان کردند از بازار به خانه ایشان آمدند در سر راه منزل ایشان در اجتماعی که در روز سه شنبه ۱۳۵۷ در صحبتی که من بعنوان سخنگوی جبهه ملی ایران کردم در روز سه شنبه آبانماه عنوان شد که چون نظام حکومتی ایران اعتبار خود را از دست داده است باید نظام حکومتی آینده کشور با یک همه پرسی تعیین شود سه روز بعد بود که اعلامیه پاریس در ۱۴ آبان در قسمت آخرش همانطور که خواندم تاکید میکرد که نظام حکومت ملی ایران باید بر اساس موازین اسلام و دموکراسی و استقلال بوسیله مراجعه به آرا عمومی پدید آید .

روزنامه اطلاعات

+++++

س = حزب ملت ایران ازکی شکل گرفته و همکاری این حزب با جبهه ملی از چه موقع آغاز شد و مسئله دیگری هم که میخواهم اینجا مطرح کنم اینست همانطور که خود شما اشاره کرد هاید در حال حاضر مملکت ما در یک وضع بحرانی قرار گرفته که همبستگی تمام احزابی که تقریباً فکرشان با هم یکی است ایجاب میکند . در مورد این جدایی توضیحات بیشتری بفرمائید ؟

= ج

برای اینکه این سن سوال بخوبی پاسخ داده شود من ناگزیر باید تاریخچه ی رابیان کنم و آن اینکه جبهه ملی ایران همانطور که میدانید در روز ۱/۸/۱۳۲۸ با تحسن عدهای از شخصیتهای ملی ۱۹ تن برای اعتراض به انتخابات فرمایشی که در جریان بود تشکیل شد در آن هنگام این جبهه مرکب از شخصیت هائی بود که پاره ای بستگی به حزب های ملی داشتند .

ولی در اساسنامه جبهه ملی نوشته شده بود هیچ فردی نمیتواند مستقیماً عضو جبهه ملی بشود و عضویت افراد در جبهه مشروط به این است که عضو جمعیتی باشند که آن جمعیت سمت وابستگی به جبهه ملی را تحصیل کرده باشد در آن هنگام کسانی که بعد حزب ملت ایران را ساختند زیر نام مکتب پان ایرانیسم فعالیت میکردند و همه جوانانی بودند که شخصیتی برای شرکت کردن در جبهه ملی که محدود به اشخاص معینی بودند نداشتند ولی از هواداران جبهه ملی و از کوشندگان

در انتخابات دوره شانزدهم که به پیروزی دکتر مصدق و ۸ تن دیگر از وکیلان هوادار نهضت ملی انجامید فعلاً نه شرکت کردند در زمان دکتر مصدق حکومت ملی که تشکیل شد جبهه ملی از فعالیت باز ایستاد و دیگر جلسات رسمی نداشت در یکم آبانماه ۱۳۳۰ با تغییر وضع مکتب — پان ایرانیسم حزب ملت ایران پدید آمد از آن به بعد در حرکت‌هایی که بسود حکومت دکتر مصدق تحت رهبری فراکسیون نهضت ملی ایران که هم اکنون در درون جبهه ملی چند تن از شخصیت‌های آن وجود دارند حزب‌های ملی هماهنگی داشتند که حزب ملت ایران — یکی از آنها بود با کودتای ننگین ۲۸ مرداد و ساقط کردن دولت ملی، نهضت مقاومت ملی ایران شکل گرفت، نهضت مقاومت ملی به همت چند شخصیت برجسته روحانی و سیاسی و — شرکت حزب‌های مختلفی تشکیل شد که میتوانم از شخصیت‌های روحانی رهبری کننده حضرت آیت‌الله حاج سید رضازنجانی و حضرت آیت‌الله حاج سید محمود طالقانی و از شخصیت‌های سیاسی جناب آقای مهندس مهدی بازرگان و جناب آقای دکتر آله سحابی را نام ببرم.

حزب ملت ایران یکی از حزب‌هایی بود که به نهضت مقاومت ملی پیوست سرانجام در دوره فعالیت جدیدی که از نیمه سال ۱۳۳۹ تا نیمه سال ۱۳۴۲ ادامه داشت، جبهه ملی بار دیگر شکل گرفت و حزب ملت ایران یکی از سازندگان این جبهه بود البته در همین جبهه بود که تفاوت نظر اساسی که درباره طرح سازمانی در خور جبهه ملی وجود داشت، گسترش پیدا کرد در این باره باید توضیح بدهم که باکمال تسامف هنوز در فرهنگ سیاسی بسیار کسان تفاوت میان حزب و جبهه شناخته نشده است و بسیاری از طرح‌های غلط سازمانی که در جبهه ملی در طول سال‌ها پدید آمد باعث عدم شناسایی این تفاوت بود.

در آن هنگام باند‌ها و دسته‌هایی در درون جبهه بودند که میخواستند این جبهه شکل سازمانی شبه حزبی داشته باشد و سرانجام با اظهار نظر دکتر مصدق و تعریف‌هایی که از جبهه ملی بدست داد و یک نمونه آن را در پیشگفتار خودم خواندم در دوران فعالیت جبهه ملی به علت این نارسائی سازمانی و نیز به علت‌های سیاسی دیگری که از آن میگذرم پایان یافت و دوره جدید فعالیتی برای تشکیل جبهه ملی بارهنمودهای دکتر مصدق آغاز گردید که این دوره بنام جبهه ملی سوم شناخته شد که در آن جمعیت نهضت آزادی ایران و حزب مردم ایران و حزب ملت ایران و حزب ایران و جامعه سوسیالیست‌های نهضت ملی ایران شرکت داشتند ولی با دستگیری سران این حزب‌ها که میدانید در بعضی موارد به محکومیت‌های سنگینی انجامید فعالیت این دوره پایان یافت ولی باید همین جایاد آور شوم که برای من و هم‌زمانم از حزب ملت ایران این افتخار باقیست که حتی در دوره‌های گسست فعالیت جبهه ملی ایران یک دم از مبارزه با استبداد وابسته به استعمار باز ایستادیم و حاصل آن زندان‌های مکرری بود که رهبران حزب ملت ایران تحمل کردند و سختی‌ها و محرومیت‌های بی‌شمار. بدیهی است از نظر حزب ملت ایران، نهضت ملی ایران با رویداد خونین پانزدهم خرداد از یک نقطه عطف انقلابی گذشت و از آن پس همچنانکه در سخنرانی روز پانزدهم خرداد امسال گفتم نیروی جوشانی از میان مردم رهبری جامعه روحانیت به مبارزه پیوستند و در حقیقت پیکار‌هایی بخش ملت ایران با روح تازه‌ای برای بازگشت به خود و برای ساختن ایرانی آزاد و آباد زیر آهوش‌های والای اسلامی شکل دیگری بخود گرفت و در همین دوره هم حزب ملت ایران دو شاد و شاد دیگر مبارزان پیکار خود را ادامه داد.

همانطور که گفتم از بهار سال ۱۳۵۶ مبارزات جدیدی، آغاز گردید که حزب ملت ایران فعالانه در آن شرکت کرد و با کوشش‌هایی این حزب و یکی د حزب دیگر بود که اتحاد نیروهای جبهه ملی ایران ساخته شد و سپس فعالیتها از سی ام تیرماه ۱۳۵۷ به نحوی که شرح دادم زیر نام جبهه ملی ایران دوباره آغاز گردید .

در مورد قسمت پایانی سؤال درباره لزوم وحدت و اینکه در ظاهر قطع همکاری حزب ملت ایران با سازمان کنونی جبهه ملی با این وحدت گرائی سازگاری ندارد باید با کمال تأسف یاد آور شوم سازمان کنونی جبهه ملی ایران تا بگسترش فعالیت و تشکیلات رانداشت و در شورای جبهه ملی ایران نمایندگان حزب ملت ایران آقایان سیف و دکتر برومند پیشنهاد کردند که جبهه ملی بایک طرح سازمانی درست گسترش یابد یعنی از شخصیت‌های ملی تنها آنهایی که براستی میتوان نام شخصیت بر آنها نهاد و زمان دکتر مصدق و بعد از آنهم یک لحظه مبارزه را کنار نگذاشته اند به همکاری خوانده شوند و در سایر قسمت‌ها، نمایندگان نیروها به همکاری دعوت گردند، یعنی جبهه ملی براستی مرکز احزاب و جمعیت‌های ملی و اتحادیه‌های صنفی باشد که میتوانند در آن شرکت کنند .

ما پیشنهاد کرده بودیم نیروهای را که بالقوه به جبهه ملی ایران تعلق داشته اند و امروز از خد متگزاران انقلاب اسلامی ملت ایران هستند دعوت به همکاری کنیم ماسخن از این گفته بودیم که باید از جمعیت نهضت آزادی ایران از جنبش انقلابی مردم مسلمان ایران از گروه‌های دیگری همچون گروه سیاسی ایران امروز، سربازان جبهه ملی، جبهه روزنامه نگاران ملی، جامعه بازرگانان و پیشه‌وران بازار تهران و سازمان‌های صنفی گوناگون مانند سازمان دانشجویان، سازمان پزشکان، سازمان مهندسان که همه اینها وجود داشت نمایندگانی انتخاب شوند و سازمان رهبری کنند جبهه ملی را بسازند نه اینکه گسترش در مسیر جان‌نشین کردن روابط خاص به جای هر ضابطه‌ای باشد . باین دلیل به نظر من با بقای همکاری با سازمان کنونی جبهه ملی نه تنها در زمینه گسترش وحدت بوجود آوردن یک پایگاه برای پاسداری از دست‌آوردهای انقلاب اسلامی ملت ایران نبود بلکه مبارزه انحصار پیدا می‌کرد به گروهی دوست و دارای رابطه خصوصی که آنها هم در رابطه مستقیم از طریق یک گروه اجتماعی با توده مردم نبود و در نتیجه شناخت واقعی از جوششی که در درون جامعه دارند داشته اند .

روزنامه جوشن

+++++

س = صحبت از فرصت طلبی و خرابکاری فرمودید ممکن است توضیح بیشتر بفرمائید یا نام آن اشخاص را ببرید تا ملت ایران بیشتر آنها را بشناسند .

ج = من بهیچوجه تصمیم ندادم از فرد خاصی صحبت کنم فرصت طلبی را به این تعبیر می‌کنم که از نظر سیاسی در هنگامیکه ملت ایران به وحدت کلمه بیش از هر چیزی نیاز دارد هر نقص کوچکی را که در کار انقلاب پدید آید یا بار منفی را که در انقلاب پید

در حرکت‌های انقلابی دیده شود زیرا ره بین‌بازرگ کنیم و بخواهیم از آن دژی برای حمله به انقلاب اسلامی ملت ایران بسازیم .

برای نمونه اینگونه فرصت طلبی هانه در بیرون جبهه ملی که در بیرون آنهم وجود داشت و از کسانی که روزی با جبهه ملی همکاری داشتند و آن جریان‌هایی بود که در روز مرگ دکتر مصدق و زاده روز دکتر مصدق پدید آمد نام دکتر مصدق را گرفتن بعنوان تجلیل از او اینگونه سیاستها از نظر من بگونه فرصت طلبی سیاسی است. از لحاظ خرابکاری سازمانی اصطلاحی است که خودم بکار بردم فکر میکنم به اندازه کافی توضیح دادم طرَح صحیح گسترش سازمانی جبهه ملی همان رهنمودهای دکتر مصدق و شیوه شرکت در شورای رهبری نمایندگان نیروهای مختلف بود ولی طرَحی که در درون جبهه ملی پیاده شد و من آنرا یک طرح خرابکارانه میدانم همین گسترش با رابطه شخصی است من نمیخواستم که اینها از پرده بیرون افتد و بیشتر سخن بگویم ولی اگر این نوع خرابکاری‌ها را میخواهید بشناسید به دو نامه سرگشاده یکی نامه‌ای که آقای دکتر اسخ افشار یکی نامه‌ای که آقای مهندس داریوش معراجی در هفته گذشته پیرامون وضع سازمانی جبهه ملی منتشر کرده‌اند مراجعه کنید تا در آنجا خرابکاری سازمانی بخوبی روشن شود و فرصت طلبی هانفایان .

من نمیخواهم پیش از هنگام کسانی را که سالیان دراز در میان آنها مبارزه کرده‌ام مورد هیچ تهمتی قرار دهم برای آنها احترام زیادی قائل هستم ولی کسانی که ۱۵ سال صحنه مبارزات ملت ایران را بطور دست‌ترک کرده‌اند و اکنون داعیه دار مبارزه شده‌اند بنظر من جز فرصت طلبی هیچ نامی به این کارها نمی‌شود داد .

روزنامه با مداد

+++++

س = خاطر مبارک هست که در آخرین روزهای حکومت دکتر مصدق این چپ بود که به ملت ایران حمله کرد این چپ بود که مارک را به حکومت ملی راستین دکتر مصدق زد و آن بزرگوار مرد را به همکاری با حزب توده متهم ساخت و موجبات یک کودتای ننگین شد اولین سؤال به عنوان کسی که یک چهره همکاری زد و لتبرگزیده امام معرفی شده میخواهم سؤال کنم حرکت جدید شما و سازمان جدید شما در مقابل با چپ چه ایدئولوژیکی چه تشکیلاتی چه مبارزه خیابانی چه مبارزه ناخن و ناخن و چنگ به چنگ چون آنچه که مسلم است همین الان چپ همه حرکت‌های ملت ایران را در خرد میکند و دست آورد های انقلاب را در لکه دار میکند و من میخواهم که شما صریح بگوئید موضع شما چیست ؟

ج = من تا آنجا که بررسی کرده‌ام در ایران چپ یک دست یعنی کسانی که یک هماهنگی کامل در نظرات بیش و کم در رابطه با مارکسیسم دارند نمی بینم و دسته های گوناگونی هستند که از نظر سیاسی روش متین هماهنگ با جریان کلی نهضت گرفته اند دسته هایی هستند که حالت اختلال گرانه ای بخود گرفته اند که من در آن پیش گفتارم به آن اشاره کرده‌ام و موضع حزب ملت ایران در برابر اینگونه دسته های یک برخورد ایده ئولوژیکی و برخورد اندیشه های سیاسی خواهد بود و بس و ما به هیچ وجه ، روشهای توتالیتاریستی را در برابر هیچ فکری تجویز نمیکنیم کسانی که میخواهند یک فکر خاص را با تهدید های

خیابانی یا باحضر قانونی از میدان بدرکنند یا به تابناکی اندیشه خود تردید دارند یاد رشناخت شعور مردم نارسائی دارند، کسانی که به صحت اندیشه خود اعتقاد دارند از اینکه هر اندیشه ای عرضه شود هیچ بیمی ندارند و نیز این کسان از اینکه داوری نهائی با مردم باشد هیچ بیمی ندارند کسی که اندیشه خود را تابناک میدانند ولی از نبرد اندیشه ها میترسد باید در شعور مردم تردید کرده باشد و قبول نکند که مردم همواره اندیشه بهتر را بر خواهند گزید .

" میزان رای ملت است " (اشاره بعکس امام خمینی و جمله زیر آن)
 ما عقیده داریم هر کس با هر اندیشه حق بیان آن و حق نوشتن پیرامون آن و حقوق داشتن اجتماعات مسالمت آمیز دارد و داوری نهائی برای گزینش این اندیشه یاد ست برد برسینه آن زدن با مردم است و بس .

روزنامه آیندگان

+++++

س = دیدگاهها و مواضع حزب ملت ایران پیرامون ساخت و سیاست و روش دولت چیست هر چند که خود شما یکی از مقامات دولتی هستید .

ج = من اعتقاد دارم که روش دولت روشی است در خور انقلاب اسلامی ملت ایران و روشی است در تناسب با زمان کنونی بی نظمی ها و نابسامانی ها ، نیروهای دخالت گر و کاهنده قدرت دولت بسیار است اما در هر انقلابی این نابسامانی ها پدید می آید . اگر در گوشه و کنار چند نظامی براه می افتند و پس از یک حرکت نظامی ، انتقال قدرتی ایجاد میشود و اسم آنرا انقلاب میگذارند و برای آن شورای انقلاب میسازند و اسم از اینکه به آن انقلاب و یا آن شورای انقلاب رای یک نظامی یا یک غیر نظامی اداره کند اینها به معنای واقعی انقلاب نیست و در نتیجه آسیبها و آفت های یک انقلاب به معنای واقعی کلمه راکه دست کم نهاد حکومتی را بلکی زیر و رو میکند فرق دارد و در وضعی که در وضع کشور به علت عمق انقلاب ایران و ابعاد وسیعی که داشت نابسامانی ها و ضعفهای بچشم میخورد اما من اعتقاد دارم که دولت در انجام وظیفه خود از سیاست درستی پیروی میکند و اعتقاد دارم با پشتیبانی نیروهای مردمی خواهد توانست بر همه دشواریها چیره شود و پراستی حاکمیت ملی را استقرار دهد .

س = استعفای آقای دکتر سنجابی را از وزارت در رابطه با اظهار نظرهایی که خودشان کردند و دلائلی که خودشان داشتند چگونه توضیح میفرمائید در حالیکه بنا بر اظهار نظرهایی که ایشان کرده اند با دلائلی خاصی بوده است .

ج = من همان هنگام پیرامون استعفای آقای دکتر سنجابی گفتم که بشدت تعجب کردم ، جنبه ملی و سازمان کنونی آن که من تا یک ربع پیش خود را وابسته آن میدانستم تصمیم به همکاری با دولت گرفته بود و این تصمیم در شورای جنبه ملی به گفتگوی رایزنی گذاشته شده بود و تصویب گردیده بود و من و سایر وزیران جنبه ملی در حکومت شرکت

کردیم و آقای دکتر سنجابی بدون هیچ گونه رایزنی و بدون درجریان گذاشتن همکارانشان استعفادادند من بهیچ وجه با این استعفا موافق نبودم و علت‌های بیان شده را هم که وزارت خارجه بانوعی دخالتگری روبرو بود، استعفا قبول ندارم و ایشان میتوانند با قاطعیت هرگونه دخالتی را پس بزنند. این استعفا رابعلت دخالت دیگران بهیچ وجه صحیح نمیدانستم. من هم در وزارتخانه خود با دخالت‌های بسیاری روبرو بودهام اما یک لحظه اجازه نداده‌ام افراد غیرمسئول در کار من دخالت کنند و بسیاری از اعضا هیأت دولت نیز، چنین میکنند.

س = موضع حزب ملت ایران در مقابل مسئله اساسی امروز مسئله قانون اساسی و تشکیل مجلس مؤسسان را بیان بفرمائید.

ج = قانون اساسی حتی پیش از بازگشت امام خمینی به ایران مورد شور و بررسی قرار گرفته بود و پیش‌نویس‌هایی برای آن تهیه شد و زیر نظر وزیر مشاور در طرح‌های انقلاب شورائی بنام شورای طرح‌های انقلاب تشکیل گردید که این شورا پیش‌نویس‌های قانون اساسی را بررسی کرد. برای اطلاع آقایان باید یاد آور شوم که آقای دکتر سنجابی در این شورا شرکت داشتند، نماینده حزب ملت ایران آقای دکتر سیاوش صحت در این شورا شرکت داشتند و این پیش‌نویس تهیه شده است سپس در دولت مورد بررسی قرار گرفته سپس در شورای انقلاب مورد بررسی قرار گرفته نه آنچه که انتشار یافته اصل آن هنوز در دست بررسی است و مراجع تقلید هم درباره آن — بررسی‌هایی کرده‌اند سپس قرار است این قانون اساسی به نظرخواهی عمومی گذارده شود و می‌بینم که از چپ و راست از بالا و پائین سمینار، کمیسیون، کنفرانس پیرامون آن آزادانه برگزار میشود و هیچکدام قانون اساسی آینده ایران بطور قطع نیست همه در یک محیط آزاد نسبت به آن اظهار نظر میکنند و نظر متفاوت وجود داشت یکی اینکه قانون اساسی به فراندن گذارده شود یکی اینکه قانون اساسی منحصرآ در یک مجلس مؤسسان به تصویب رسد در طی یک جلسه شش ساعته در حضور امام خمینی این نتیجه حاصل شد که مجلسی از نمایندگان منتخب مردم برای بررسی قانون اساسی و تصویب نهائی آن تشکیل و سپس قانون اساسی مصوب آن — مجلس به همه پرسى گذارده شود و من و حزب ملت ایران با این جریان موافق بودهایم اینکه گفته شود و با کمال تأسف روی آن تکیه شود که این مجلس نمیتواند ویژه گسی مجلس مؤسسان را داشته باشد برای من چرائی آن روشن نیست مجلس مؤسسان مگر نه اینکه باید از انتخابین مردم تشکیل شده باشد مجلس مؤسسان مگر نه اینکه باید حق داشته باشد هر تغییری در پیش‌نویس‌ها و طرح‌های پیشنهادی قانون اساسی بدهد این مجلس واجد این اختیارها خواهد بود اما اینکه قانون اساسی تصویب شده این مجلس را به فراندن بگذاریم این تأکیدى است بر صحت آن و مکرراتیک بودن راتامین و تصمیم من میکند در بسیاری از گوشه‌های جهان نیز قانون اساسی پس از تصویب در یک مجلس به آراعمومی گذارده شده است اما اینکه سخن از شرکت خبرگان در آن یا سخن از اینکه چرا تعداد نمایندگان این اندازه است و آن اندازه

نیست اینها مطالب نظری است که در ماهیت قضیه تغییر نمیدهد مسلماً وقتی قرار شد با آرای مردم انتخاب شوند کسانی انتخاب خواهند شد که نماینده مردم هستند اعم از اینکه خیره باشند یا نباشند و اما در مورد تعداد آنها در کجا این آیه از آسمان نازل شده است یادریک میثاق بین المللی ذکر کرده که تعداد نمایندگان یک مجلس بنیاد گذار باید فلانقدر باشد ولی ممکن است در شرایطی و در مکانی خاص فزونی تعداد نمایندگان، روش سالم تری تلقی شود ولی به وضع کنونی ایران توجه کنید باین توجه کنید که از بحران کنونی ما باید هر چه زود تر از آن بگذریم. باین توجه کنید که در میهن ما چه توطئه های ایران برپا داده می شود وجود دارد و ما نمیتوانیم وارد یک کشمکش انتخاباتی دراز مدت شویم باید نمایندگان در سریع ترین وقت انتخاب شوند و سرنوشت قانون اساسی را تعیین کنند. من احساس میکنم یکی از همان مواضعی که فرصت طلبی را از حرکت سالم جدا میکند همین موضع است من بسیاری از کسان را میشناسم که در کمیسیون ها شرکت میکنند، رای میدهند، با دولت همکاری میکنند به حضور امام میروند و بعد در صفحه روزنامه برای خرد شدن دیگران میگویند این مجلس موسسان نشد، بهرحال حزب ملت ایران اعتقاد دارد مجلسی که با شرکت نمایندگان ملت حتی در حد ۷۵ نفر تشکیل شود مجلسی است که صلاحیت تصویب قانون اساسی را دارد و این قانون اساسی برای نیاید کامل ملت به فراموشی گذاشته خواهد شد.

روزنامه مردم

+++++

س = چه راه عملی برای هماهنگ کردن و متحد کردن اقدامات احزاب و گروهها و نیروهائی که از خواسته های انقلابی و بحق توده های مردم پشتیبانی میکنند، پیشنهاد میکنید؟

ج = من خیلی آرزوی پرورانه میدانم که بشود میان همه گروهها با ایده و تئوریهای بسیار درازهم و با سابقه حرکت های بسیار متفاوت یک جبهه گسترده پدید آورد — آنچه را که مورد نظر من برای تشکیل یک جبهه جدید هست همانطور که گفتیم اتحاد حزبها و جمعیت هائی است که در دسترنهضت ملی ایران ایجاد و رشد کرده اند و امروزه انقلاب اسلامی ملت ایران اعتقاد دارند و به قید ملی به آن معنائی که در مبارزات ملی کردن صنعت نفت شناخته شد و به قید اسلامی به آن معنائی که در مبارزات کنونی شناخته شده است توجه کنید من همانطور که گفتیم خود هر حزبی که عضوان هستیم اعتقاد به چنین اتحادی دارد، البته با همه نیروها در برابر خطراتی که آزادی و استقلال ایران را تهدید میکند بشرط حسن نیت میتوان وحدت عمل داشت.

س = بنظر شما کوشش هائی که برای تاخیر انداختن تصویب قانون اساسی از راه های مختلف بعمل میاید تا چه حد به فعالیت های افراد ضد انقلاب کمک میکند؟

ج = من به توده مردم وعزم توده مردم اعتقاد راسخ دارم و امید آنم که توده مردم آگاهانه جریانه‌های سیاسی کشور را دنبال میکنند و به‌مین دلیل کوشش‌هایی که برای عقب‌انداختن تصویب قانون اساسی میشود خیلی خطرناک نمی بینم توطئه‌های ضد انقلابی وجود دارد اما نیروی انقلاب در ایران هنوز آن اندازه توانا و مصمم هست که هر توطئه ضد انقلابی را در نطفه خفه میکند .

تهران مصور

+++++

س = اکثر آقایان از فعالیت حزبی فراری هستند حالا جنابعالی که در راس هستید و — جبهه ملی را دوشواری داخلی دارد و شما بفرمائید تا چه حدی حس کرده‌اید ، ماد رکشورمان احتیاج بیک برنامه جامع و قاطع داریم و تا چه حدی این حالت شما برنامه شمارا در دولت فعلی د شورار میکند و یا تهدید میکند ؟

ج = من عقیده ندارم که مردم از فعالیت حزبی گریزان هستند، دیکتاتوری ۲۵ ساله خفقان بی‌مانندی که این دیکتاتوری ایجاد کرده بود از رشد حزبها جلوگیری کرد ولی هرگز حزبها بعنوان نهادهائی که بابی اعتنائی مردم روبرو شده باشند شناخته نشده‌اند هم اکنون حزبهای گوناگونی در ایران بوجود آمده که هرچه دامنه آزادیهای فردی و اجتماعی گسترش پیدا کند از یکسو ممکنست حزبهای کوچکی دیگری بوجود آید و ازسوی دیگر ممکنست حزبهای موجود بهم نزدیک شوند و با وحدت آید و ثلوثیکی بتوانند حزبهای بزرگتری بوجود بیاورند درست متوجه نشدم که منظور از موقعیت شخصی من چگونه است چیست و شرکت من در این کابینه چه اثری بر این موقعیت شخصی دارد . بهر حال من بعنوان عضو یک حزب ، همه زندگیمی سیاسی ام را گذرانده‌ام و در هیات دولت نیز با همین صفت شرکت کرده‌ام و یادآوری می — کنم جمله‌ای را که بمناسبتی دیگری گفته بودم : همواره با اندیشه ام زندگمی کرده‌ام نه با میز و صندلی و هر وقت اندیشه ام احتیاج به خدمت بیشتر من داشته باشد پایگاه اندیشه ام را بهر سنگر دیگری ترجیح میدهم .

روزنامه آذربایجان غربی

+++++

با اعتقاد بر اینکه جبهه ملی میتواند با هماهنگ ساختن افکار و ایدئولوژی سایر احزاب از طریق بحث و گفتگو در جریانات جاری مفید واقع گردد با توجه به قطع رابطه حزب ملت ایران که از پیشگامان جبهه ملی بوده است و یا امکان قطع روابط سایر گروههای سیاسی و یا سازمانی که بتواند این خلار را پر نماید ، شما و حزب ملت ایران — چه کاری خواهید کرد ؟

ج = همانطور که در سخنانم گفتم از چند ی پیش گفتگوهایی برای هماهنگ کردن حزبهای گوناگونی و ساختن جبهه‌ای که هدفش پاسداری از دست آورد های انقلاب اسلامی ملت ایران و حفظ استقلال کامل سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایران، تامین آزادیهای فردی و اجتماعی و دفاع از جمهوری اسلامی ایران باشد آغاز شده و من امید دارم که این گفتگوها به ایجاد یک جبهه‌ی راستین برای پاسخگوئی به این ضرورت تاریخی انجامد.

س = در مورد تنب کوچک و بسزرگ و ابوموسی و تجاوز عراق و ادعای حاکمیت واهی و خیالی جزایر و تجزیه بحرین که در زمان شاه مخلوع غیر قانونی از دست رفت موضع حزب ملت ایران را بفرمائید ؟

ج = خوشحالم که از موضع حزب ملت ایران صحبت کردید و من رافارغ از مسئولیت دولتی قرار دادید من عراق را همواره در دشمنی با ملت ایران شناختم و می‌شناسم بیشک ملت ایران این تجاوزها را که خیال هم نکند چند ان بزرگ بود بشدت پاسخ خواهند داد همین دیروز رئیس ستاد کل ارتش جمهوری اسلامی ایران میگفت که در برابر د و پرواز از سوی نیروی هوایی عراق تاکنون ده پرواز از سوی نیروی هوایی ایران انجام گرفته است و ارتش ایران در سراسر مرز آماده سرکوبی هرگونه تجاوزیست این مردم عراق نیستند که بملت ایران تجاوز میکنند یک سوم مردم عراق را کردها یعنی اصیلترین تیره ایرانی تشکیل میدهند و جنوب عراق را شیعه‌هایی که با ایرانی پیوندی ناگسستنی دارند این دولت بعثتی عراق است که بملت ایران تجاوز میکند و بیشک خود مردم عراق هم به او پاسخی دندان شکن خواهند داد. در مورد جزیره‌های خلیج فارس نه تنها آن سه جزیره ایرانیست و برای همیشه ایرانی خواهد ماند من اعتقاد دارم که همه جزیره‌های خلیج فارس ایرانیست، قراردادها و توطئه‌های سیاسی، رفرا ندم قلابی که در زمان شاه سابق انجام گرفت پیوند های فرهنگی و ملی مردم بحرین را با ایران نگسسته است و آنچه بدنبال انقلاب د گرگون شده باید توجه داشته باشید ایجاد روابط نزدیک میان کشورهای اسلامیست امانه با کشورهای بارو حیه شدید ارتجاعی در گوشه‌هایی از خلیج فارس وجود دارند و ممکنست توطئه‌هایی بر ضد ایران داشته باشند ملت ایران در بستر تاریخ همواره آماده بوده است که با کشورهای هم کیش روابط اسلامی نزدیک داشته باشد اما هرگز ملت ایران زیر بار سلطه غیر ایرانی زیر پوشش اسلام نخواهد رفت.

مجله صدا

+++++

س = چند روز پیش رئیس جمهور اتریش از آقای سنجابی دعوت کردند برای سفر با تریسش بروند ولی آقای سنجابی این دعوت را بدلیل حساس بودن موقعیت رد کردند می‌خواستم بعنوان یک وزیر کابینه از شما بپرسم علت اینکار آقای سنجابی را چگونه توجیح میکنید و این حساسیت رابطه را بطور وضوح اعلام کنید ؟

ج = خواهش میکنم این سئوالی را از خود آقای دکتر سنجایی بفرمائید موقعیت کشور ما دقیق و حساس است زیرا که مایک دوران بعد از انقلاب دوران سازندگی انقلاب راهیگز رانیم و در عین حال توطئه های ضد انقلابی گرچه هم اعتبار زیادی برای آنها قائل نیستم ولی وجود دارد و حساسیت موضوع صحیح است .

روزنامه پارس

+++++

س = جنابعالی فرمودید که عده های از شخصیت های ملی در حزب ملت ایران شرکت و همکاری دارند میتوانم خواهش کنم اسامی آنها را بفرمائید ؟

ج = من نگفتم شخصیت ملی در حزب ملت ایران همکاری دارد من گفتم که با بعضی از شخصیت های ملی حزب ملت ایران همگام است برای پدید آوردن یک جبهه راستین هم اکنون آقای دکتر مکرزی سفیر ایران در اتحاد جماهیریه های شوروی آقای خلخالی و آقایان دیگری که جلوی چشم من قرار نگرفته اند در این جلسه هستند و بعضی از آقایان شرکت فعالانه در ایجاد یک جبهه ملی راستین خواهند داشت .

آقای مهربان روزنامه جبهه آزادی ارگان حزب ایران

+++++

س = مطالبی که بیان فرمودید درباره جبهه ملی مطمئن هستم که اطلاع دارید که حزب ایران از موسسین آن جبهه بوده است در فرمایشاتتان اشاره ای به آن نکردید با توجه باینکه نهضت آزادی ایران برهبری آقای مهندس بازرگان نخست وزیر عزیز هم در آن زمان عضویت آن جبهه را بعهده نداشتند والا " بنده بعنوان یکی از اعضای قدیمی جبهه ملی همیشه شخص شمارا ستودهام و بجهت آن شجاعت خاصی که داشتید اما سئوال من این است در این مرحله ای که قانون اساسی مطرح است و همانطور که اشاره فرمودید پیش نویسهای مختلفی هم مطرح میشود و بعد هم میگویند همین هست و غیر از این نیست در یک چنین اوضاعی معتقد هستید معتقدین بـ مکتب مرحوم مصدق که وحدت و یگانگی لازمه عمل هست و معتقدین بـ همان مکتب هم که شما از افراد اصیلش هستید معتقدند که هیچ قانونی بالاتر از اراده ملت و منبعث از ملت نخواهد داشت " اشاره آقای فروهر برعکس مصدق " اگر هم باشد وصله ناجوری خواهد بود در چنین شرایطی آیا فکرنمیکنید که جدائی شما از جبهه ملی ضربه ای است باین وحدت .

سئوال دیگر من اینست که حضرتعالی فرمودید طرحی دارید برای تشکیل و توسعه سازمانهای جبهه ملی که سازمان جبهه ملی هم بلاحاط کیفی و هم بلاحاط کمی توسعه

پیدا میکند میخوامم استند ما بکنم برای روشن شدن اذهان مردم بیان بفرمائید که ایسن طرح در چه تاریخی تقدیم شورای عالی جبهه ملی شده و با چه نسبت آرائی این طرح رد شده است و مورد قبول قرار نگرفت سؤال آخر بنده که مخصوصاً در رابطه قرار میگیرد با آن ترم معروف جنابعالی است طرحی که مرحوم دکتر مصدق برای تشکیل جبهه ملی داد بود و با و معتقد بود همان بود که جنابعالی فرمودید یعنی تشکیل بشود جبهه ملی از احزاب و نیروهای ملی و گروههای سیاسی معتقد به آزادی و دموکراسی و استقلال ملت خود جنابعالی میدانید که چنین طرحی عملاً " در جبهه ملی " " کان لم یکن " تلقی شد یعنی در همان جبهه ملی سوم شخصیتها هم بودند و در همین جبهه ملی فعلی هم که جنابعالی تا یک ربع پیش متاسفانه از عضویت آن کنار رفتید هم نمایندگان احزاب بودند و هم شخصیتهای اصیل ملی، چه آنهایی که مجدداً دعوت شدند و بنده، موظف هستم برای ادای دین خود نسبت به تاریخ ملت ایران عرض بکنم که یکی از این افراد آقای دکتر فلاحتی که وارد این جبهه شدند و وارد تشکیلات شدند در روز یکشنبه جناب سیف عزیز هم در آن جلسه تشریف داشتند و خود بنده هم بودم متفقاً امضا کردیم و درخواست حضور ایشان را کردیم با عرض معذرت امیدوارم که توضیحات جنابعالی روشنگر این مسائل باشد.

ج = در مورد حزب ایران، من توی صورتی که در جلویم دارم برای حزبهایی که وحدت آینده را بتوانند بسازند، می بینم که حزب ایران هست، اگر از قلم افتاده پیروز می شود میخوامم ولی فکر میکنم که در مورد گذشته گفتم حزب ملت ایران و یکی در حزب دیگر در نهضت مقاومت ملی من از شخصیتها نام بردم و گفتم حزب ملت ایران در آن شرکت داشت و از من سؤال شد که رابطه حزب ملت ایران و جبهه ملی را بیان کنم نه رابطه حزب ایران با دیگر نیروها یعنی که در نهضت مقاومت ملی شرکت داشتند. در مورد مساله گسترش جبهه ملی و حساسیت موقع من همانطور که گفتم لائلی را داشتم که این جبهه در راه وحدت پیش نمیرود، و با خاطرها مانگ کردن حزب ملت ایران با سایر نیروها یعنی که برآستی در خط سیر دفاع از انقلاب اسلامی ملت ایران هستند از جبهه ملی، که در این مورد بنظر من روش تردید آمیزی دارد مجدداً م.

در مورد زمان پیشنهاد، پیشنهادها من برای ایجاد وحدت بزرگتر و جبهه ای گسترده تردیدی از نشست های شورای جبهه ملی شاید در نخستین روزهای فروردین ماه یا پایانهای اسفند ماه داده شد و گفتگوهای هم در این زمینه کردیم. با کمال تاسف این گفتگوها در روزنامه بشکل الحاق این نیروها به جبهه ملی عنوان شد و موجب رنجش، ایستادگی و تبلیغات بر علیه این تگرید و صحبت الحاق کسی به جبهه ملی نبود صحبت همکاری همه در یک جبهه بود و بلافاصله آنهایی که با این طرح موافق نبودند، طرح گسترش شورای جبهه ملی را برپایه اشخاص آنها با روابطی خاص ریختند. اگر اعضای فراکسیون نهضت ملی ایران دعوت شوند اگر یکی، دو چهره، چند تا چهره در آن میان چهرههایی بودند که در زمان کنونی میخوردند، بنظر من هنوز بسیاری از آنها در زندگی ۲۵ سال پیش باقی ماندند و با

آن جدول ارزشها با جامعه ایرانی نگاه میکنند.

گفتم امروز از جمله شخصی به کسی پرهیزدارم.

چشمه کسانی ۱۵ سال در خانه ها نشستند و امروز به مامنت گذاشته اند که به صف مبارزه بپیوندند. مجاهدان روزیکشنبه، برای تغییر ذائقه آقایان میگویم، تهران بدست مجاهدان روزشنبه فتح شد. مجاهدان مدرمشروطیت روزیکشنبه که از خانه بیرون آمدند کسانی با همان لباس با همان اسلحه به تعداد بسیار زیادی بودند که خود را مجاهد میخواندند، مجاهدین اصلی باشکيبائی و سعه صدر بسیار، آنها را مجاهدان روزیکشنبه نام گذارند.

شورای جبهه ملی نمی توانست با گسترش در خط سیرافزودن کسانی که ۱۵ سال مبارزه را ترک کردند و حتی پاره ای از آنها در تاروپود نظام حاکم گذشته شخصیت جستند و بهمه چارسیدند امروز نجات بخش ملت ایران باشند.

د زاینجا هم رزم خسرو سیف رئیس نشست گفتند: آقایان خواهشمندم شعارند دهند و اسمی به زبان نیاورند در اینجا شخص معینی مورد نظر نیست.

روزنامه کیهان

+++++

س = جناب فروغی اعلامیه ها و یلا کاردهائی می بینم مبنی بر ریاست جمهوری شدن آیت اله - طالقانی نظر شما، البته حزب ملت ایران، در مورد این کاندیدا چیست و آیا کس دیگری را امید انید که شایستگی این مقام را داشته باشد معرفی کنید؟

ج = من به شخصیت حضرت آیت اله حاج سید محمود طالقانی، مجاهد بزرگ اعتقاد راسخ دارم اما خود حضرت آیت اله این نامزدی را رد کردند. حزب ملت ایران هم هنوز درباره نامزد ریاست جمهوری تصمیمی نگرفته و هیچ پیشنهادی نداده است.

د اریوش فروهر:

خیلی تشکر میکنم از لطفی که کردید و ما را سراسر آفران فرمودید.